

Nr 16

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), m. m.

Genom en den 10 januari 1958 dagtecknad proposition, nr 32, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga

dels ett vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

dels ock — under förutsättning av slutligt godkännande av det av 1956 års riksdag såsom vilande antagna förslaget till ändrad lydelse av § 22 mom. 2 regeringsformen — följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

angående tillägg till lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt

Härigenom förordnas, att i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall införas en ny paragraf, benämnd 1 a §, av nedan angiven lydelse.

1 a §.

Vid behandling av fråga huruvida talan må komma under regeringsrättens prövning, där enligt författningarna särskilt tillstånd därtill kräves, skola tre regeringsråd delta.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

Propositionen har, såvitt avser förslaget till lag angående tillägg till lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, hänvisats till lagutskott och i denna del behandlats av första lagutskottet. I övrigt har propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

Riksdagens kamrar har på hemställan av bevillningsutskottet (utlåtande nr 17) genom beslut den 5 mars 1958 antagit det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956. Den genomförda ändringen innebär i huvudsak att fullföljd av talan i skattemål från kammarrätten till regeringsrätten skall begränsas i viss anslutning till vad som nu gäller vid fullföljd av talan till högsta domstolen. Fullföljdsbegränsningen skall ernås genom en beloppsspärr, summa revisibilis, differentierad med hänsyn till målets ekonomiska

betydelse för den skattskyldige. Fullföljdsspärren tar sikte på sådana mål, där kammarrättens utslag, såvitt det gått klaganden emot, avser enbart fråga om höjning eller sänkning av inkomst- eller förmögenhetstaxering. Besvärstalan i inkomsttaxeringsmål får icke, utan att regeringsrätten meddelat parten tillstånd därtill, upptagas till prövning, om vad parten tappat i fråga om taxerad inkomst icke uppgår antingen till minst 500 kronor och tillika minst en tiondedel av den taxerade inkomsten eller också till minst 5 000 kronor. I mål om förmögenhetstaxering skall vad parten tappat uppgå till minst 50 000 kronor.

Prövningstillstånd för mål som ligger under beloppsgränsen skall enligt förslaget kunna meddelas om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt, att talan prövas av regeringsrätten (prejudikatdispens), eller parten visar, att talans prövning eljest skulle ha synnerlig betydelse utöver det ifrågavarande målet (intressedispens).

Från fullföljdsbegränsning undantas eftertaxeringsmålen samt huvudparten av de mål, i vilka klaganden kan åberopa omständigheter som grundar extraordinär besvär rätt.

De nya fullföljdsreglerna skall enligt förslaget träda i kraft den 1 januari 1959 men skall inte tillämpas på taxeringar, som verkställts enligt den äldre taxeringsförordningen.

Ändring i regeringsrättslagen

Gällande bestämmelser

De grundläggande föreskrifterna angående regeringsrättens sammansättning och verksamhet återfinnes i §§ 18, 22, 23 och 25 *regeringsformen* samt i *lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt* (regeringsrättslagen).

Konungens rätt att pröva och avgöra besvär, som jämlikt författningarna må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, d. v. s. besvär över administrativa myndigheters beslut, skall enligt § 18 *regeringsformen* i den omfattning, som bestämmes i särskild lag, uppdragas åt minst sju av Konungen utnämnda personer, som förvaltat civil beställning samt däruti ådagalagt insikt, erfarenhet och redlighet. De kallas regeringsråd och utgör Konungens regeringsrätt. Minst två tredjedelar av hela antalet regeringsråd skall ha fullgjort vad författningarna föreskriver dem, som uti domareämbeten må nyttjas. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall enligt § 21 *regeringsformen* tjänstgöra i lagrådet. I § 22 *regeringsformen* stadgas, att i regeringsrätten mål kan prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem är om slutet ense.

Om regeringsrättens organisation och verksamhet stadgas vidare i 1 § *regeringsrättslagen*, att regeringsrätten skall utgöras av sju regeringsråd.

Såsom redan nämnts har det, med hänsyn till den under årens lopp ökade tillströmningen av mål till regeringsrätten och arbetsbalansens därav

föranledda ökning, befunnits nödvändigt att provisoriskt förstärka arbetskrafterna i regeringsrätten. År 1946 bestämdes att antalet regeringsråd skulle ökas till tio från och med den 1 oktober samma år. Från och med den 1 oktober 1952 ökades antalet ytterligare med tre ledamöter. Även denna förstärkning har emellertid befunnits otillräcklig. I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t genom proposition nr 52 till 1956 års riksdag beslöt riksdagen att regeringsrätten från och med den 1 oktober 1956 till och med den 30 september 1960 eller, om särskilda förhållanden föranleder därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer, skall utgöras av sexton regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd åter nedbringas till sju, i den mån så kan ske till följd av inträffade ledigheter. Bestämmelserna härom har upptagits i lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Efter den senaste utökningen av ledamöternas antal arbetar regeringsrätten på tre avdelningar. De i regeringsrätten tjänstgörande ledamöterna äger sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten med iakttagande av att regeringsrättens arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året. Föredragning på de tre avdelningarna sker sammanlagt 40 timmar i veckan mot sammanlagt 32 timmar i veckan enligt den indelning, som var rådande närmast därförut. Måndagen användes till återställning av mål, som föredragits under den föregående veckan, och då justeras beslutade utslag.

Jämlikt § 25 regeringsformen skall ärendena beredas till föredragning och avgörande i regeringsrätten i det departement, vartill de hör enligt Kungl. Maj:ts stadga den 29 juni 1950 (nr 401) angående statsdepartementen.

Föreslagna ändringar

Till grund för de i propositionen föreslagna författningsändringarna ligger förslag av *Utredningen om fullföljdsrätt i skattemål*, vilken den 28 december 1956 avgivit betänkande i ämnet (SOU 1957: 3).

Beträffande *domförelseten* i regeringsrätten vid behandling av frågor om prövningstillstånd erinrar utredningen om att enligt reglerna för den allmänna domstolsprocessen högsta domstolen vid sådan handläggning är beslutför med tre ledamöter. Utredningen anser övervägande skäl tala för att motsvarande regel får gälla beträffande regeringsrätten. Det anmärkes att riksdagen den 18 maj 1956 såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit sådan ändring av 22 § 2 mom. regeringsformen att hinder icke skall möta mot att i allmän lag bestämma regeringsrådets antal till lägre än fyra vid handläggning av fråga om fullföljdstillstånd. Under förutsättning att grundlagsändring kommer till stånd föreslår utredningen, att i regeringsrättslagen skall införas föreskrift att i behandling av frågor om prövningstillstånd tre ledamöter skall delta. Vidare föreslås omröstningsbestämmelser motsvarande dem som finns i 3 kap. 7 § rättegångsbalken. Förslaget innebär att, då fråga är om prejudikat- eller intressedispens, prövningstillstånd skall beviljas, om två ledamöter är ense därom. Då det gäller

fullföljd på grund av den andra huvudregeln, d. v. s. om anledning förekommer till ändring i det slut, vartill kammarrätten kommit, eller eljest med hänsyn till omständigheterna i målet skäl förekommer för talans prövning, skall det för erhållande av tillstånd vara tillräckligt att någon ledamot röstar härför.

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, följande

»I det föregående har erinrats om att 1956 års riksdag såsom vilande antagit ett förslag till ändring i de domförhållningsregler för regeringsrätten som upptas i § 22 mom. 2 regeringsformen. Enligt detta stadgande i dess nu gällande lydelse kan mål i regeringsrätten prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre är om slutet ense. Till detta stadgande skulle enligt det såsom vilande antagna förslaget läggas en föreskrift av innehåll, att i den ordning § 87 mom. 1 stadgar skulle bestämmas antalet regeringsråd som skall delta vid behandling av fråga, huruvida talan må komma under regeringsrättens prövning, där enligt författningarna särskilt tillstånd därtill kräves.

Om en fullföljdsbegränsning genomföres i enlighet med vad jag tillstyrkt i det föregående, synes prövningen av dispensfrågorna böra kunna äga rum å avdelning med tre ledamöter. Den härför erforderliga bestämmelsen i regeringsrättslagen torde på grundval av ett av fullföljdsutredningen upprättat förslag lämpligen böra upptagas i en ny paragraf, benämnd 1 a §.

I fullföljdsutredningens betänkande har jämväl föreslagits vissa ytterligare bestämmelser, som skulle införas i regeringsrättslagen. Förslaget bygger i denna del på ett antagande att målbalansen i regeringsrätten efter några år skulle kunna nedbringas till sådan nivå, att regeringsrätten, som nu har 16 ledamöter och arbetar på tre avdelningar, därefter skulle arbeta på två avdelningar, varvid ledamotsantalet skulle nedbringas till 13. Förslaget innebär, att permanenta bestämmelser rörande uppdelning på avdelningar m. m. skulle, baserade på denna organisation, införas i regeringsrättslagen. De nya bestämmelserna skulle ersätta lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Av vad jag tidigare anförts framgår, att det måste bedömas såsom synnerligen tvivelaktigt om den i betänkandet gjorda beräkningen rörande möjligheterna att nedbringa målbalansen är hållbar. Det torde i dag vara ogörligt att med någon säkerhet bedöma om och när det kan bli möjligt att nedbringa antalet regeringsråd. Vid sådant förhållande kan jag inte tillstyrka, att de föreslagna bestämmelserna nu införas i regeringsrättslagen.»

Lagrådet

Lagrådet har yttrat:

»Enligt 22 § 2 mom. regeringsformen kunna i regeringsrätten mål prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem äro om slutet

ense. Det har sålunda givits en särskild regel om domförheten för det fall att antalet ledamöter nedgår till fyra. Det av 1956 års riksdag såsom vilande antagna förslaget till ändrad lydelse av samma moment innehåller ett tillägg, enligt vilket i den ordning 87 § 1 mom. stadgar skall bestämmas antalet regeringsråd som skola delta vid behandling av fråga, huruvida talan må komma under regeringsrättens prövning, där enligt författningarna särskilt tillstånd därtill kräves.

Nu föreliggande förslag till lag angående tillägg till regeringsrättslagen anger allenast att fråga om prövningstillstånd *kan* avgöras av tre regeringsråd. Hinder föreligger sålunda icke att upptaga dylik fråga på avdelning med flera ledamöter. Om fyra ledamöter deltaga i handläggningen och majoritet ej vinnes för den ena eller andra meningen torde äldste ledamotens röst bli utslagsgivande. Det synes dock icke tillfredsställande att prövningstillstånd skall vid lika röstetal kunna med äldste ledamotens utslagsröst vägras, oaktat två röstat därför.

Lagrådet vill ifrågasätta, om det överhuvud är lämpligt och ändamålsenligt att antalet ledamöter som skola avgöra fråga om prövningstillstånd må växla. Beträffande högsta domstolen gäller enligt rättegångsbalken, att fråga om prövningstillstånd städse skall avgöras av tre ledamöter. En motsvarande fast ordning synes vara att föredraga även för regeringsrättens del. I så fall skulle prövningstillstånd alltid meddelas, när två ledamöter röstat därför.»

I propositionen har förslaget ändrats i enlighet med vad lagrådet förordat.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tillägg till regeringsrättslagen och får alltså hemställa,

att riksdagen — under förutsättning att riksdagen slutligt godkänner det av 1956 års riksdag såsom vilande antagna förslaget till ändrad lydelse av § 22 mom. 2 regeringsformen — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag angående tillägg till lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Stockholm den 13 mars 1958

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Branting, Lindblom, Per Olofsson, Lodenius, Lindgren, Nyström och Arvidson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedqvist, Gezelius, fru Johansson, herrar Gustafsson i Borås, Onsjö, Fröding och Lundqvist.